

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

PROGRAM ZAPOSŁJAVANJA ZA 2008. GODINU

Podgorica, decembar 2007. godine

SADRŽAJ

	strana
I Uvodne napomene	4
II Programi i mjere zapošljavanja	6
1. Posredovanje i evidencije u zapošljavanju	6
2. Saradnja sa poslodavcima	8
3. Centri za obuku	10
4. Priprema za zapošljavanje	13
5. Sezonsko zapošljavanje	16
6. Zapošljavanje pripravnika	20
7. Zapošljavanje nerezidentnih fizičkih lica	22
8. Zapošljavanje lica sa invaliditetom	22
9. Javni radovi	24
10. Profesionalna orijentacija	26
11. Centar za ljudske resurse	30
III Podsticanje razvoja preduzetništva	35
IV Prestrukturiranje preduzeća i zaposlenost	37
V Informacioni sistem	40
VI Pravna i normativna djelatnost	42
1. Normativna djelatnost	42
2. Zapošljavanje stranih državljana	42
3. Osiguranje za slučaj nezaposlenosti i novčana naknada	43

4. Pregled sudskih sporova	46
VII Marketing	48
VIII Finansijski aspekt Programa	49

I UVODNE NAPOMENE

Program zapošljavanja za 2008. godinu pripremljen je na osnovu obaveze utvrđene odredbama člana 24 Zakona o zapošljavanju ("Sl. list RCG", br. 5/02), prema kojima se aktivna politika zapošljavanja i sredstva za njeno sprovođenje utvrđuju programom koji donosi Zavod za zapošljavanje, a na koji saglasnost daje i Vlada Crne Gore.

U skladu sa odredbama Amsterdamskog ugovora¹, program mjera aktivne politike (godišnji akcioni program zapošljavanja) je jedan od tri obavezujuća dokumenta u oblasti zapošljavanja (druga dva su: nacionalni dvogodišnji akcioni plan zapošljavanja i nacionalna strategija zapošljavanja za četvorogodišnji period) i usklađen je sa smjericama Evropske unije. On predstavlja konkretizaciju navedenih dokumenata i njihovu realizaciju u toku planskog perioda od godinu dana.

Nacionalnom strategijom zapošljavanja za period 2007 – 2010. godina utvrđeni su sljedeći ciljevi:

- smanjivanje učešća dugotrajne nezaposlenosti na oko 45%,
- smanjenje učešća nezaposlenih bez stručnog obrazovanja na oko 20%,
- uključivanje u aktivne programe zapošljavanja svih mladih nezaposlenih koji u roku od 9 mjeseci od nastupa nezaposlenosti nisu našli novo zaposlenje, odnosno, za sve ostale koji se u roku od 12 mjeseci nakon toga nijesu zaposlili,
- usklađivanje i podizanje kvaliteta ponude sa tražnjom radne snage,
- razvijanje posebnih programa i specijalizovanih izvođača za rad sa grupama nezaposlenih sa specifičnim problemima (tzv. marginalne grupe),
- realizacija programa za zapošljavanje starijih lica,
- smanjivanje regionalnih nesklada na tržištu rada,
- rast zaposlenosti od 2-3%, prosječno godišnje,
- smanjenje stope nezaposlenosti na 7-10%,
- smanjivanje sive ekonomije i rada »na crno«,
- širenje mreže savjetodavaca za rad sa nezaposlenima, organizacija za razvoj ljudskih resursa i razvoj mreže koncesionara – posebnih agencija,
- podsticanje mobilnosti radne snage.

Osnovni cilj primjene mjera aktivne politike zapošljavanja u 2008. godini biće, i dalje, smanjenje strukturne nejednakosti ponude i tražnje na tržištu rada. Takođe, posebna pažnja će se usmjeriti na smanjenje regionalnih nejednakosti u oblasti zapošljavanja i

---

¹ Jedan od početnih dokumenata, koji je u nastojanju zajedničkog rješavanja problema nezaposlenosti donijela Evropska unija, 1997. godine. Ratifikovan 1999. godine, kada je postao obavezujući za sve članice.

nezaposlenosti. Tu se, prije svega, misli na sjeverni dio i nerazvijena područja Crne Gore, koja karakteriše izuzetno visoka, u odnosu na prosječnu, stopa nezaposlenosti. Programima aktivne politike zapošljavanja, a naročito putem: samozapošljavanja, prekvalifikacija i zapošljavanja pripravnika, nastojeće se da se ublaži ovaj problem i smanji broj nezaposlenih lica.

U 2008. godini će se, takođe, posebna pažnja posvetiti problemu zapošljavanja teže zapošljivih lica. Zavod za zapošljavanje planira izdvajanje iznosa od 1.000.000 Eur u izgradnju i opremanje Centra za rehabilitaciju teže zapošljivih lica.

Program mjera aktivne politike zapošljavanja uključuje mjere za stimulisanje zapošljavanja svih lica, bez obzira da li se odnosi na prvo zaposlenje, povratak u zaposlenost lica koje je radilo ili potrebu da se radna aktivnost produži. Mjere omogućavaju pristup zaposlenju svim tražiocima zaposlenja, sprečavaju nezaposlenost i obezbjeđuju povezanost sa tržištem rada onima koji postanu nezaposleni, u cilju njihovog povećanja zapošljivosti. To se postiže kroz obezbjeđenje pristupa osposobljavanju, pri čemu se posebna pažnja poklanja uključivanju deprivilegovanih (uskraćeni) lica i lica nižeg stepena stručnosti, i kroz razvoj novih mogućnosti za zapošljavanje. Uključivanjem u mjere aktivne politike zapošljavanja, prije svega nezaposlena lica i radnici u postupku gubljenja zaposlenja dobijaju priliku da kroz realizaciju programa osposobljavanja, obrazovanja i samozapošljavanja pređu iz suficitarnog u deficitarno zanimanje, čime povećavaju mogućnost zapošljavanja.

Sredstva za finansiranje realizacije Programa aktivne politike zapošljavanja za 2008. godinu utvrđena su ukupnom iznosu od 14.528.100 Eur. Prikazano po pojedinačnim stavkama:

- Priprema radnika i zapošljavanje	6.641.000 Eur,
- Krediti za samozapošljavanje	4.166.000 Eur,
- Pripravnici finansirani po Programu Vlade CG	3.133.700 Eur,
- Pripravnici finansirani iz sredstava Zavoda	587.400 Eur.

U k u p n o: 14.528.100 Eur.

II PROGRAMI I MJERE ZAPOŠLJAVANJA

1. POSREDOVANJE I EVIDENCIJE U ZAPOŠLJAVANJU

Posredovanje pri zapošljavanju obuhvata skup administrativnih i stručnih postupaka kojima se obezbjeđuje selektivno i funkcionalno povezivanje poslodavaca i kandidata za zapošljavanje.

Posrednička funkcija Zavoda realizuje se, pored ostalog, u okvirima sljedećih grupa poslova:

- informisanje nezaposlenih lica o uslovima i mogućnostima zapošljavanja, zahtjevima rada, obavezama i pravima po osnovu nezaposlenosti,
- saradnja sa poslodavcima u cilju zadovoljavanja njihovih kadrovskih potreba,
- motivisanje i osposobljavanje nezaposlenih za aktivno traženje, odnosno prihvatanje zaposlenja ili drugačiji izlaz iz nezaposlenosti,
- obrazovanje i obuka nezaposlenih lica u funkciji pripreme za zaposlenje,
- praćenje ponude i tražnje na tržištu rada u cilju formiranja baze podataka za projektovanje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja,
- profesionalno informisanje i savjetovanje školske omladine,
- podsticanje zapošljavanja teže zapošljivih osoba,
- evidencija i statistika u oblasti nezaposlenosti i zapošljavanja.

Program za 2008. godinu

Za 2008. godinu planirane su mjere i aktivnosti koje treba da obezbijede dalje povećanje kvaliteta usluga u posredovanju:

- Dosljedna primjena propisane metodologije za vođenje evidencija o nezaposlenosti i zapošljavanju.
U okviru ovih poslova uložiće se dodatni napor kako bi se ostvario veći nivo kvaliteta u vođenju evidencija. Pri tome, koristiće se prednosti informacione tehnologije koja omogućava brže komunikaciono povezivanje, ujednačeniji pristup i efikasniji rad svih službi Zavoda.
- Posebna pažnja biće usmjerena na ažuriranje podataka o zapošljavanju.
- Precizno ustanovljavanje strukture prijavljenih lica sa stanovišta zapošljivosti, putem stručne trijaže. Kvalitetna trijaža će biti osnova za kreiranje programa aktivne politike zapošljavanja.

- Dosljedna primjena utvrđene metodologije stručnog tretmana lica koja traže određene usluge u posredovanju.
- Stručnom tretmanu nezaposlenih lica obezbijediće se prioritet u aktivnostima biroa rada i kancelarija.
- Novi model posredovanja u zapošljavanju zahtijeva individualni pristup svakom pojedincu, uz uvažavanje specifičnih potreba i mogućnosti svakog nezaposlenog lica ponaosob. Zato će se kvalitetnom izvođenju intervjua i izradi individualnih planova zapošljavanja dati poseban značaj. Savjetnici za posredovanje, kroz izradu planova zapošljavanja, treba da obezbijede kompetentno i racionalno vođenje nezaposlenog lica kroz proces traženja zaposlenja. Savjetnici drugih profila će se uključivati u profesionalni tretman nezaposlenih lica, u skladu sa definisanim obavezama iz planova zapošljavanja. Posebna pažnja posvetiće se organizovanju i unapređenju timskog rada u posredovanju. Primjena usvojene tehnologije rada će se adekvatno usmjeravati i pratiti od strane odgovornih lica.
- Edukacija saradnika za poslove evidencije i posredovanja u funkciji implementacije informacionog sistema, odnosno korišćenje računara, kao bitne pretpostavke za efikasnije i kvalitetnije pružanje usluga;
- Nastavak edukacije saradnika za primjenu savremene tehnologije rada u zapošljavanju, posebno obuka trenera za rad sa ranjivim grupama;
- Praćenje promjena u strukturi i karakteristikama zanimanja, radi eventualnih dopuna i izmjena postojećih uputstava, šifrnika i dr.;
- Statističko praćenje kretanja nezaposlenosti i zapošljavanja;
- Statističko praćenje kretanja u oblasti rada i zapošljavanja treba, pored ostalog, da predstavlja osnov za kvalitetno usmjeravanje nezaposlenih lica u procesu traženja zaposlenja i kreiranje programa aktivne politike zapošljavanja.

U skladu sa Zakonom kontinuirano će se organizovati blagovremeno oglašavanje slobodnih radnih mjesta i, na bazi toga, redovno informisanje potencijalnih kandidata za zapošljavanje. Očekuje se da će tokom 2008. godine biti prijavljeno, odnosno oglašeno oko 65.000 slobodnih radnih mjesta.

Uz redovnu obradu i publikovanje podataka o slobodnim radnim mjestima, analiziraće se pojedina obilježja, odnosno zahtjevi poslodavaca i o tome uraditi odgovarajuće analize i informacije za potrebe Zavoda i drugih korisnika.

Realno je očekivati da će se u narednoj godini ostvariti veća stopa zaposlenosti, odnosno dalje postepeno opadanje ukupne nezaposlenosti. U skladu sa ovim je i planiran obim pojedinih aktivnosti.

Kroz različite oblike rada u posredovanju će se pružiti preko 300.000 usluga za sve korisnike (nezaposlena lica, poslodavce, učenike i studente, zaposlena lica i ostala pravna i fizička lica). Oblici rada u posredovanju obuhvataju sledeće usluge:

- Informisanje i savjetovanje o aktuelnim i očekivanim odnosima ponude i tražnje na tržištu rada, programima aktivne politike zapošljavanja;
- Informisanje i savjetovanje o uslovima i mogućnostima zaposlenja, pripreme/obuke za aktivno traženje/prihvatanje zaposlenja, uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja i samozapošljavanja;
- Informisanje i upućivanje na oglašene, prijavljene potrebe rada;
- Izdavanje različitih dokaza iz evidencija koje su u nadležnosti Zavoda;
- Ostvarivanje prava po osnovu nezaposlenosti – zdravstveno osiguranje, penzijsko osiguranje, novčana naknada, novčana pomoć i drugo;
- Izbor i priprema kandidata koji se usmjeravaju na poseban (specijalistički) tretman namijenjen licima sa izraženim faktorima otežane zapošljivosti (tjelesna oštećenja i bolesti, invalidnost, psihološki faktori).

U skladu sa Zakonom o zapošljavanju i Pravilnikom o posredovanju, za sva nezaposlena lica će se, u kontinuitetu, organizovati stručni tretman. To podrazumijeva izvođenje intervjua, izradu planova zapošljavanja i praćenje njihove realizacije. Planirano je da se za svako nezaposleno lice urade, prosječno, četiri individualna plana zapošljavanja, čime treba da se obezbijedi stručno usmjeravanje nezaposlenih u proces traženja zaposlenja, što je i suština stručnog tretmana. Planirano je da se izradi 70.000 individualnih planova zapošljavanja i 110.000 praćenja realizacija individualnih planova zapošljavanja.

Za novoprijavljena lica na evidenciji Zavoda, njih oko 20.000, će se organizovati informativni razgovori s ciljem da se upoznaju sa:

- djelatnošću, organizacijom i načinom rada Zavoda u posredovanju;
- njihovim pravima i obavezama u periodu nezaposlenosti;
- aktuelnim i očekivanim kretanjima na tržištu rada.

U 2008. godini organizovaće se informativno–motivacijski seminari–radionice za oko 4.000 nezaposlenih lica. To su programi namijenjeni svim nezaposlenim licima, a imaju svrhu da informišu o značajnim obilježjima tržišta rada i zapošljavanja i motivišu na aktivno traženje zaposlenja.

2. SARADNJA SA POSLODAVCIMA

Nova doktrina rada u Zavodu podrazumijeva sprovođenje aktivne politike zapošljavanja kroz aktivan odnos sa svim učesnicima u tom procesu, a prije svega

poslodavcima kao ključnim činiocima, kako za kreiranje tako i za realizaciju i razvoj programa zapošljavanja.

Projekti koje realizuje Zavod su, pored podsticanja zapošljavanja, omogućili i uspostavljanje partnerstva sa poslodavcima i drugim institucijama, što je potrebno dalje razvijati i unapređivati. Na taj način poslodavci direktno utiču i na povećanje kvaliteta ponude radne snage, odnosno njenog osposobljavanja za aktuelne zahtjeve rada i uopšte na politiku zapošljavanja.

Imajući u vidu činjenicu da će se ubuduće posebna pažnja posvećivati teže zapošljivim kategorijama i marginalnim grupama kao i licima sa invaliditetom, radi njihovog zapošljavanja i uključivanja u društvo rada, to je saradnja sa poslodavcima prioritet Zavoda za zapošljavanje u 2008. godini.

Program za 2008. godinu

U 2008. godini Zavod za zapošljavanje će obezbijediti sve uslove za uspostavljanje tačne evidencije poslodavaca u Crnoj Gori, što će predstavljati polazni osnov za dalje analize i prognoze tržišta rada.

Naime, stekli su se svi uslovi za izradu aplikativnog programa poslodavaca i određen je tim za implementaciju istog u svim biroima rada.

Program poslodavaca će omogućiti praćenje potražnje poslodavaca i servisiranje usluga od strane Zavoda, izradu planova obilaska poslodavaca, prikupljanje pravih potreba za radnom snagom, kao i praćenje broja zaposlenih.

Takođe, omogućiće se blagovremeno snimanje stanja u pojedinim preduzećima, a u skladu sa tim pripremaće se predlozi mjera kao preventiva radi prevazilaženja kadrovskih problema.

Zavod za zapošljavanje je kroz mjere aktivne politike zapošljavanja i do sada razvijao saradnju sa poslodavcima, ali se na trenutnom stepenu primjene postojeće tehnologije rada javila potreba za njenim unapređenjem, u cilju uspješnijeg zapošljavanja nezaposlenih lica i uspješnijeg razvoja preduzetništva, kao i stvaranja uslova za zapošljavanje teže zapošljivih lica.

Naime, kvalitetan plan zapošljavanja nezaposlenih lica nije moguće uraditi bez tačnih podataka sa tržišta rada, dobijenih neposrednim kontaktom sa poslodavcima.

Dobra saradnja sa poslodavcima obezbjeđuje informacije o potrebama za radnom snagom koje se ne mogu zadovoljiti posredstvom Zavoda, kao i o zanimanjima koja su deficitarna na tržištu rada, radi organizovanja adekvatnih obuka.

Na osnovu prikupljenih podataka pravi se plan zapošljavanja nezaposlenih lica, kao i planovi aktivne politike zapošljavanja za narednu godinu.

Takođe, uspostavljena saradnja sa poslodavcima omogućava brzu i cjelovitu uslugu u vezi sa obezbjeđivanjem podataka, pružanjem informacija i razgovorom sa

nezaposlenim licima oko zapošljavanja, kao i podatke neophodne za ažuriranje baze poslodavaca (novoupisani, brisani, promjena djelatnosti, adrese...).

Isto tako, obilaskom poslodavaca obezbjeđuje se informacija o potencijalnoj nezaposlenosti, te je moguće blagovremeno preduzeti mjere preventive u smislu prekvalifikacije i osposobljavanja kadrova za nove poslove, tražene na tržištu rada.

Ovakvim načinom saradnje i poslodavci će biti blagovremeno i potpuno informisani o svim programima aktivne politike zapošljavanja u Zavodu.

Za realizaciju prethodno navedenih aktivnosti neophodno je:

- Početkom 2008. godine uraditi u saradnji sa sektorom za informatiku aplikativni program "Poslodavci";
- U drugom kvartalu početi sa implementacijom programa u Birou rada Podgorica;
- U trećem kvartalu nastaviti implementaciju u još dva biroa rada: Herceg Novi i Bijelo Polje;
- Završiti sa realizacijom ovog projekta u preostala četiri biroa rada: Nikšić, Berane, Pljevlja i Bar.

U cilju obezbjeđivanja primjene nove tehnologije rada sa poslodavcima i organizovanja kontinuiranog timskog rada svih profila savjetnika u posredovanju, planirano je održavanje seminara namijenjenog savjetnicima za saradnju sa poslodavcima. Seminar će organizovati radna grupa za izradu aplikacije.

3. CENTRI ZA OBUKU

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i nauke i Ministarstvom rada i socijalnog staranja dana 22.9.2002. godine potpisao Sporazum o osnivanju tri Centra za obuku u okviru RJ Centar za ljudske resurse.

Centri za obuku su osnovani, kako za praktično usavršavanje i obrazovanje učenika iz redovnog školskog sistema, tako i za obuku nezaposlenih lica sa evidencije nezaposlenih i drugih lica.

Funkcionišu u okviru Zavoda za zapošljavanje, kao posebne jedinice locirane pri biroima rada. Njihova oprema je smještena u prostorijama srednjih stručnih škola, gdje se izvodi obuka.

Centri su formirani u Herceg Novom, za oblast ugostiteljstva i turizma, u Beranama, za drvoprerađu, i u Podgorici, za informatičku, metalsko-mašinsku i građevinsku djelatnost. Planirano je da regionalni centri za obuku organizuju kvalitetnu obuku na čitavoj teritoriji Crne Gore, koju će izvoditi obučeni treneri, sa odgovarajućom opremom i alatom.

Program za 2008. godinu

Centar za obuku Herceg Novi

Tokom 2008. godine Centar za obuku Herceg Novi planira obuku 60 nezaposlenih lica i 10 instruktora obuke, ukupno 70 polaznika obuke.

Od ukupnog broja nezaposlenih, 20 će se obučavati za tržište rada i 40 za poznatog poslodavca.

Obuka instruktora će se organizovati sa inostranim partnerima za dva zanimanja: konobar i kuvar.

Planom za 2008. godinu predviđeno je povećanje aktivnosti, odnosno povećanje broja lica koja će se obučavati, za 29% (plan za 2007. je bio 50 lica).

Plan za 2008. godinu

Djelatnost	Polaznici	Programi obuke	Broj polaznika	Cijena po polazniku	Iznos u Eur
Turizam i ugostiteljstvo	Nezaposleni	2 zanimanja u turizmu	60	600	36.000
Turizam i ugostiteljstvo	Instruktori	Konobari i kuvari	10	3.000	30.000
UKUPNO:			70		66.000

Programi po kojima će se obučavati nezaposlena lica su: kuvar, pomoćni kuvar, recepcioner, sobarica.

Centar za obuku Podgorica

Centar za obuku Podgorica planira da u 2008. godini poveća broj korisnika za 6%, pa se planira njih 510, od čega 486 nezaposlenih lica i 24 trenera.

Zanimanja za koja će se obučavati nezaposleni su: PC serviseri, građevinski radnici, informatičari, s tim da veći broj polaznika bude iz oblasti građevinarstva u odnosu na prethodnu godinu.

Svi programi koje realizuje ovaj Centar odnose se na obuku nezaposlenih za tržište rada.

Planirana obuka u 2008. godini

Djelatnost	Polaznici	Programi obuke	Broj polaz.	Cijena po polazniku	Iznos u Eur
Informatika	nezaposleni	Početni i napredni kurs	360	65	23.400
Građevinarstvo	nezaposleni	Keramičari, podopolagači, moleri	100	650	32.500
Elektronika	nezaposleni	PC serviseri	26	650	16.900
Informatika	treneri	Početni i napredni kurs	14	3.000	42.000
Građevinarstvo	treneri	Građevinski tesari, armirači	10	3.000	30.000
Ukupno:			510		144.800

* Programi obuke u 2008. godini: moler, monter suve gradnje, podopolagač, keramičar, vodoinstalat, betonirac, zidar, građevinski tesar i dr.

Kada je u pitanju građevinarstvo, očekivano zapošljavanje kandidata koji završe obuku je preko 80%.

Kod informatičkih obuka nema preciznih pokazatelja o efektima kod zapošljavanja, ali je izvjesno da su ova znanja često presudna u nalaženju zaposlenja kod velikog broja zanimanja, u svim stepenima stručne spreme.

Kod planirane pilot obuke za servisera računara ("PC serviser") očekuje se zapošljavanje oko 80% polaznika.

Centar za obuku Berane

Centar za obuku Berane planira da u 2008. godini organizuje obuku za 220 nezaposlenih lica, za pet deficitarnih zanimanja: iz oblasti drvoprerade, turizma i ugostiteljstva.

Slijedi tabelarni pregled.

Zanimanje	Broj polaznika	Cijena po polazniku	Iznos u Eur
Pomoćni stolar	30	500	15.000
Keramičar	60	600	36.000
Građevinski stolar	30	600	18.000
Tapetar	30	500	15.000
Kuvar	20	600	12.000
Konobar	30	500	15.000
Frizer	20	350	7.000
Ukupno	220	455	100.000

Rekapitulacija

U organizaciji centara za obuku planirana je u 2008. godini obuka 800 nezaposlenih lica, i to:

Centar Herceg Novi	70
Centar Berane	220
Centar Podgorica	510

Ukupno:	800
-----	

4. PRIPREMA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Zavod za zapošljavanje Crne Gore sprovodi niz mjera i aktivnosti na planu stručne obuke lica koja traže zaposlenje, kao i radnika za čijim je radom prestala potreba, u funkciji pripreme za uključivanje u rad.

Ciljevi realizacije programa stručne obuke su: smanjenje nezaposlenosti, povećanje zapošljivosti lica koja traže zaposlenje kroz unapređenje kvaliteta ponude, kao i zadovoljavanje aktuelnih potreba, zahtjeva i uslova rada.

Obim i struktura učesnika obuke utvrđuje se na osnovu:

- Iskazanih i sagledanih potreba poslodavaca;

- Analize profesionalne strukture nezaposlenih i njihovih obrazovnih potreba;
- Procjene obima viškova zaposlenih i sagledavanja mogućnosti njihovog daljeg radnog angažovanja;
- Postojećih i očekivanih potreba tržišta rada za zapošljavanjem novih radnika;
- Stečenih iskustava u realizaciji programa pripreme;
- Raspoloživih finansijskih sredstava.

Program za 2008. godinu

Aktivnosti Zavoda u ovoj oblasti za 2008. godinu, organizovaće se za 15% nezaposlenih lica i odvijace se i dalje kroz programe pripreme za poznatog poslodavca i za tržište rada, uz sljedeći obuhvat polaznika obuke:

- Za poznatog poslodavca – 700,
- Za tržište rada – 4.300 lica.

Polaznici će se uključiti u tri grupe programa:

1. Programi stručne obuke za zanimanja, koji će obuhvatiti 2.200 nezaposlenih lica, od kojih je 600 polaznika programa stručnog osposobljavanja, 200 polaznika programa dokvalifikacije i 1.400 polaznika programa prekvalifikacije;
2. Programi posebnih znanja, za 2.700 lica sa evidencije Zavoda;
3. Programi pripreme za zapošljavanje, 100 lica sa invaliditetom.

Slijedi pregled planiranog broja polaznika stručnih obuka za zanimanja i posebna znanja po programima i biroima rada.

Zanimanja i posebna znanja	Biro rada							Ukupno
	Podgorica	Nikšić	Bijelo Polje	Berane	Bar	Herceg Novi	Pljevlja	
I Za poznatog poslodavca	200	100	100	80	60	100	60	700
II Za tržište rada	450	200	200	200	200	100	150	1.500
Grupa zanimanja	650	300	300	280	260	200	210	2.200
Poljoprivreda i prerada hrane	15	15	40	40	10	20	10	150
Drvoprerada	30	50	30	50	-	10	30	200
Građevinarstvo	210	50	50	50	50	10	30	450

Metaloprerađiva i elektrotehnika	40	50	10	20	20	30	30	200
Turizam i ugostiteljstvo	110	50	50	50	50	40	50	400
Uslužne djelatnosti	140	50	40	50	60	30	30	400
Ostalo (trgovina, saobraćaj)	105	35	80	20	70	60	30	400
Posebna znanja	1.260	260	270	245	230	300	235	2.800
Kursevi informatike	700	160	160	140	140	150	150	1.600
Kursevi stranih jezika	300	70	70	50	50	100	60	700
Kursevi za vozače	180	25	40	50	40	15	20	370
Obuka pomoraca	-	-	-	-	-	30	-	30
Obuka lica sa invaliditetom	80	5	-	5	-	5	5	100
Ukupan broj polaznika	1.910	560	570	525	490	500	445	5.000

Obuka za zanimanja navedena u tabeli realizovaće se po programima baziranim na verifikovanim standardima zanimanja, kod izvođača odabranih na osnovu javnog oglasa. Izvodiće se u dvije faze, tako što će prva faza realizacije početi sredinom prvog kvartala, a druga početkom četvrtog kvartala i trajaće saglasno vremenu koje je definisano programima obuke. Stručna obuka za poznatog poslodavca organizovaće se tokom godine, na osnovu konkretnog zahtjeva poslodavca.

Obuka za posebna znanja organizovaće se po jedinstvenim programima i realizovaće se, takođe, u dvije faze: prva početkom drugog, a druga početkom četvrtog kvartala.

U cilju uspješne realizacije planiranih programskih zadataka preduzeće se mjere i aktivnosti koje, pored ostalog, obuhvataju:

- Kontinuirano sprovođenje aktivnosti na definisanju profesionalnih potreba lica koja traže zaposlenje i iznalaženja mogućnosti za njihovo zapošljavanje putem odgovarajućih programa obrazovanja i obuke;
- Obezbjedivanje sistematskog praćenja kadrovskih potreba, uslova i zahtjeva rada u pojedinim djelatnostima na nivou opština, regija i Republike;
- Obezbjedivanje kvalitetnog praćenja profesionalnog napredovanja polaznika obuke;
- Uspostavljanje efikasnije koordinacije centara za obuku sa odgovarajućim profilima savjetnika za posredovanje, pripremu za zapošljavanje i profesionalnu orijentaciju;
- Obezbjedivanje adekvatnog praćenja, valorizacije obrazovnih rezultata i sertifikacije stečenih znanja;
- Blagovremenu pripremu operativnih planova aktivnosti, sa jasno utvrđenim zadacima i ciljevima, nosiocima i izvođačima programa, kao i rokovima i dinamikom realizacije pojedinačnih programa;
- Obezbjedjenje finansijskih sredstava za realizaciju planiranih programa pripreme za zapošljavanje.

5. SEZONSKO ZAPOŠLJAVANJE

Sezonsko zapošljavanje predstavlja jedan od oblika prilagođavanja radnog odnosa zahtjevima i potrebama poslodavaca.

Praksa pokazuje da razvijena tržišna privreda zahtijeva fleksibilnu radnu snagu, spremnu za brzo prilagođavanje složenim zahtjevima tržišta. Institut zaposlenja na neodređeno vrijeme koji garantuje sigurnu zaradu i dugoročno obavljenje posla ne odgovara društvu koje teži da u uslovima neprekidnih strukturnih, tehnoloških i organizacionih promjena koristi cjelokupan ljudski potencijal.

Tranzicija i privatizacija privrede dodatno nameću obavezu prilagođavanja radne snage potrebama poslodavaca. Postojećom regulativom sezonsko zapošljavanje u Crnoj Gori nije detaljno i sveobuhvatno obrađeno, niti je zakonodavac imao u vidu specifičnu prirodu sezonskih poslova, pa samim tim ni drugačiji pristup radno–pravnom statusu sezonskih radnika. To se odnosi kako na način i uslove zasnivanja radnog odnosa, tako i na zaštitu zaposlenih za vrijeme obavljanja rada, njihovog stimulisanja i ostvarivanja beneficija koje proističu iz ovog relativno težeg vida radnog angažovanja, sa ciljem sticanja ravnopravnijeg položaja sezonskih radnika u odnosu na druge nezaposlene.

Zbog nepreciznosti postojećih radno–pravnih propisa u Crnoj Gori, često se u praksi poistovjećuje rad na određeno vrijeme i sezonski rad, pa je ove dvije kategorije teže precizno razdvojiti.

Tržište sezonske radne snage je sastavni dio cjelokupnog tržišta rada, tj. ukupne ponude i tražnje radne snage na prostoru Crne Gore.

Sezonsko zapošljavanje je jedna od mjera aktivne politike zapošljavanja koju realizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore, a koja se iz godine u godinu potvrđuje sve većim zapošljavanjem u različitim oblastima, a prije svega u turizmu i ugostiteljstvu, trgovini, građevinarstvu, poljoprivredi, zdravstvu i drugim oblastima.

U cilju većeg legalnog zapošljavanja radne snage sa evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Zavod je donio Strategiju zapošljavanja radne snage od 2007. do 2010. godine. Strategijom se predviđa zapošljavanje 9.000 lica sa evidencije Zavoda, kao sezonske radne snage u 2008. godini.

Svaki biro rada i kancelarije Zavoda sa područja Republike ima obavezu da realizuje srazmjeran dio Plana sezonskog zapošljavanja za određenu godinu, u zavisnosti od

ukupnog broja nezaposlenih lica na birou rada, mogućeg broja raspoložive sezone snage, kao i izraženih potreba za sezonskim zapošljavanjem na tom području.

Program za 2008. godinu

Imajući u vidu potrebu da se još efikasnije ostvaruje uloga Zavoda u sezonskom zapošljavanju, preduzeće se niz mjera i aktivnosti u cilju ostvarenja što većeg učešća Zavoda u zadovoljavanju potreba za sezonskim zapošljavanjem, a naročito:

- Kontinuirana saradnja sa poslodavcima koji angažuju sezonsku radnu snagu,
- Realizacija programa obrazovanja/obuke lica sa evidencije Zavoda u funkciji zadovoljavanja kadrovskih potreba poslodavaca,
- Veća stimulacija sezonske radne snage, kako u fazi pripreme tako i kod prihvatanja sezonskog zaposlenja na odgovarajućim poslovima,
- Efikasnija saradnja sa inspekcijским organima u pogledu suzbijanja nelegalnog zapošljavanja sezonske radne snage.

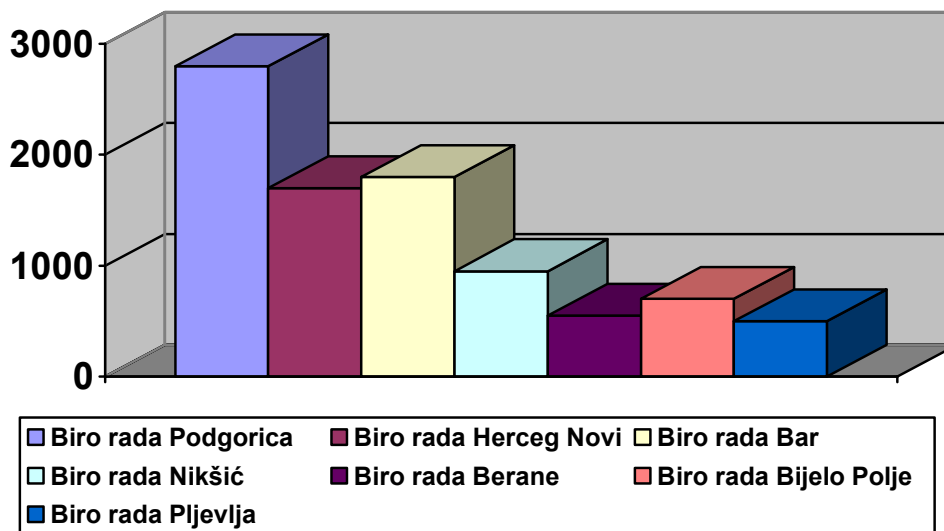
Način, dinamika, uslovi i nosioci realizacije navedenih mjera utvrđeni su posebnim akcionim planom aktivnosti Zavoda u oblasti sezonskog zapošljavanja.

Primjenom navedenih mjera stvorice se uslovi za efikasniji rad Zavoda u ovoj oblasti, tako da se za 2008. godinu planira, posredovanjem Zavoda, zapošljavanje oko 9.000 sezonskih radnika u ugostiteljstvu i turizmu, građevinarstvu, poljoprivredi, trgovini i drugim djelatnostima.

U narednom Pregledu dati su podaci o planiranom sezonskom zapošljavanju nezaposlenih lica u 2008. godini, po biroima rada:

RB	BIRO RADA	PLAN ZA 2008. GODINU
1.	Podgorica	2.800
2.	Herceg Novi	1.700
3.	Bar	1.800
4.	Nikšić	950
5.	Berane	550
6.	Bijelo Polje	700
7.	Pljevlja	500
8.	Ukupno	9.000 nezaposlenih lica

Plan sezonskog zapošljavanja za 2008. godinu

Plan sezonskog zapošljavanja za 2008. godinu po opštinama i djelatnostima

RB	OPŠTINA	PLAN ZA 2008.	D J E L A T N O S T I				
			Turizam i ugostiteljstvo	Trgovina	Gradevinarstvo	Poljoprivreda	Ostale djelatnosti
1.	Podgorica	1.900	850	250	250	200	350
2.	Cetinje	300	200	25	30		45
3.	Danilovgrad	200	100	30	30	5	35
4.	Kolašin	400	200	50	10		140
5.	Nikšić	850	550	100	50	10	140
6.	Šavnik	60	15	10	5		30
7.	Plužine	40	10	5	5		20
8.	Bijelo Polje	500	350	30	10		110
9.	Mojkovac	200	150	15	5		30
10.	Pljevlja	350	250	15	10		75
11.	Žabljak	150	100	15	10		25

12.	Herceg Novi	900	650	150	50	10	40
13.	Kotor	450	200	120	40	10	80
14.	Tivat	350	200	90	10		50
15.	Bar	1.000	500	400	50	5	45
16.	Budva	500	300	170	5		25
17.	Ulcinj	300	150	70	30		50
18.	Berane	300	180	35	5	5	75
19.	Andrijevica	80	60	5	5		10
20.	Rožaje	120	30	5	30		55
21.	Plav	50	20	5	5		20
22.	UKUPNO	9.000	5.065	1.595	645	245	1.450

Na sprovođenju Plana sezonskog zapošljavanja za 2008. godinu neposredno će raditi Radna i Operativna grupa Zavoda, a biće angažovani raspoloživi sopstveni resursi: kadrovski, finansijski i tehnički.

Zavod će u komunikacijama sa poslodavcima nastojati obezbijediti veći obim stimulisanja sezonske radne snage kako u fazi pripreme, tako i u direktnom radnom angažovanju, kao i na bolji način od dosadašnjeg pokušati riješiti materijalna primanja sezonaca, prekovremenog rada, prevozne troškove, smještajne uslove i povezivanje radnog staža.

Službe Zavoda će u saradnji sa nadležnim republičkim institucijama inicirati izradu neophodnih zakonskih podakata u cilju uspješnijeg zapošljavanja sezonske radne snage.

Aktivnosti Zavoda i biroa rada na realizaciji Plana sezonskog zapošljavanja za 2008. godinu trebaju biti medijski adekvatno predstavljene putem štampe, radija, TV i drugo.

6. ZAPOŠLJAVANJE PRIPRAVNIKA

Jedna od mjera aktivne politike zapošljavanja koju sprovodi Zavod je podsticanje zapošljavanja pripravnika, kroz učešće u finansiranju njihovog stručnog osposobljavanja za samostalan rad.

Ova aktivnost Zavoda se realizuje u skladu sa Programom Vlade zapošljavanja pripravnika sa visokom stručnom spremom i Pravilnikom o pripremi za zapošljavanje.

Program za 2008. godinu

Plan aktivnosti Zavoda na podsticanju zapošljavanja pripravnika za 2008. godinu sačinjen je na osnovu broja nezaposlenih lica, čije zapošljavanje se može stimulirati finansiranjem njihovog stručnog osposobljavanja. Planom je takođe utvrđeno učešće pojedinih biroa rada u navedenim aktivnostima, saglasno raspoloživim sredstvima za realizaciju godišnjeg plana.

RB	Organizaciona jedinica	Broj nezap. ²	%	Sss Kvota 200	Všs Kvota 100	Vss Kvota 950	Vss >8.50 Kvota 50	Ukupno
1	Podgorica	6.679	21,14	40	21	190	10	261
2	Cetinje	764	2,42	8	3	38	2	51
3	Kolašin	687	2,17	4	2	19	1	26
4	Danilovgrad	724	2,29	4	2	19	1	26
Biro rada Podgorica		8.854	28,02	56	28	266	14	364
5	Berane	1.952	6,18	12	6	57	3	78
6	Andrijevića	392	1,24	4	1	19	1	25
7	Plav	491	1,55	4	2	19	1	26
8	Rožaje	1.307	4,14	8	4	38	2	52
Biro rada Berane		4.142	13,11	28	13	133	7	181
9	Herceg Novi	920	2,91	8	3	38	2	51
10	Kotor	1.042	3,30	8	3	38	2	51
11	Tivat	870	2,75	4	3	19	1	27
Biro rada Herceg Novi		2.832	8,96	20	9	95	5	129
12	Nikšić	3.854	12,20	20	12	96	6	134
13	Šavnik	206	0,65	2	1	9	-	12
14	Plužine	128	0,41	2	1	9	-	12
Biro rada Nikšić		4.188	13,26	24	14	114	6	158
15	Pljevlja	2.774	8,78	16	9	76	4	105
16	Žabljak	364	1,15	4	1	19	1	25
Biro rada Pljevlja		3.138	9,93	20	10	95	5	130
17	Bijelo Polje	4.355	13,79	28	14	133	7	182
18	Mojkovac	754	2,39	4	2	19	1	26
Biro rada Bijelo Polje		5.109	16,17	32	16	152	8	208

² Broj nezaposlenih na dan 24.12.2007. godine

19	Bar	1.665	5,27	8	5	38	2	53
20	Budva	452	1,43	4	1	19	1	25
21	Ulcinj	1.210	3,83	8	4	38	2	52
Biro rada Bar		3.327	10,53	20	10	95	5	130
Ukupno:		31.590	100,00	200	100	950	50	1.300

7. ZAPOSŁJAVANJE NEREZIDENTNIH FIZIČKIH LICA

Uredbom o radnom angažovanju nerezidentnih fizičkih lica, koja je stupila na snagu 5.5.2003. godine, uređen je način i postupak radnog angažovanja nerezidentnih fizičkih lica.

Cilj ovog projekta je legalizacija rada nerezidentnih fizičkih lica koja borave i rade na teritoriji Crne Gore, a nijesu u radnom odnosu, kroz uplatu administrativne takse koju plaća poslodavac za njihovo radno angažovanje.

Program za 2008. godinu

Planirano je da se nastavi realizacija projekta, s obzirom na to da je Uredba dala zavidne rezultate. I pored značajnog broja nerezidentnih lica čiji je rad u dosadašnjem periodu legalizovan, još uvijek veliki broj radi "na crno", pa je neophodno pooštriti inspekcijisku kontrolu u ovoj oblasti.

U 2008. godini očekuje se radno angažovanje oko 70.000 nerezidentnih lica i naplata taksa u iznosu od oko 2.500.000 Eur. Ovo podrazumijeva pojačano angažovanje subjekata u Republici čije su obaveze i nadležnost utvrđene Uredbom.

8. ZAPOSŁJAVANJE LICA SA INVALIDITETOM

Krajem 2007. godine, na evidencijima Zavoda, nalazi 2.100 invalida rada, koji su ostali bez posla, kao tehno - ekonomski višak, zbog stečaja ili likvidacije preduzeća i 576 osoba - kategorisane omladine, što predstavlja 8,5% od ukupno broja nezaposlenih.

Najveći broj invalida rada su nekvalifikovani radnici i radnici sa II i III stepenom stručne spreme, sa preko 50 godina starosti i aktivno ne traže zaposlenje.

Kategorisana lica su većinom završila školovanje, za različita zanimanja u II, III i IV stepenu stručne spreme, u specijalizovanim ustanovama i pripada im novčana naknada. Pretpostavlja se da postoji veliki broj mladih ljudi sa invaliditetom, koji nijesu obuhvaćeni kategorizacijom u ranom djetinjstvu, te samim tim nijesu stekla odgovarajuće obrazovanje i prijavila se Zavodu.

Nakon prijave ovih lica Zavodu, savjetnici za zapošljavanje kroz intervju, koji predstavlja osnovni metod rada, prepoznaju određene prepreke i ograničenja za posredovanje u njihovom zapošljavanju. Tada počinje postupak trijaže – svrstavanja prijavljenih osoba prema stepenu zapošljivosti, odnosno vrsti potrebnog tretmana, sa ciljem da im se omogući diferencirano i kvalitetno pružanje usluga, kako bi se te prepreke i problemi savladali.

Postupak trijaže sprovode odgovarajući stručnjaci iz Zavoda (savjetnici za profesionalnu orijentaciju, za pripremu i dr.) i van Zavoda, po potrebi (specijalisti medicine rada, defektolog, pedagog – andragog, psiholog, socijalni radnik, radni terapeut i dr.).

U pogledu ostvarivanja prava na zapošljavanje, važeći propisi na identičan način regulišu ovu oblast, kako za osobe bez invaliditeta tako i za osobe sa invaliditetom. Međutim, zapošljavanje pod opštim uslovima određenih kategorija osoba sa invaliditetom objektivno nije moguće s obzirom na vrstu njihovog invaliditeta, te se realizuju programi i aktivnosti prilagođeni njihovim mogućnostima i ograničenjima. Prioritetno se uključuju u određene programe aktivne politike zapošljavanja, kao što su: javni radovi, kreditna podrška za samozapošljavanje, stručno osposobljavanje za određena zanimanja, pod povoljnim uslovima, sufinansiranje doprinosa za socijalno osiguranje za određeni vremenski period, zarada pripravnika i sufinansiranje prilagođavanja radnog mjesta i tehničke opreme, u visini do 50 najnižih cijena rada.

Program za 2008. godinu

U 2008. godini nastaviće se stručna obrada lica sa invaliditetom, kao i ostalih nezaposlenih sa preprekama u zapošljavanju. Za ove aktivnosti potrebno je obezbijediti 50.000 Eur.

Planira se realizacija programa pripreme za zapošljavanje 200 osoba koje pripadaju kategoriji teže zapošljivih osoba, za zanimanja potrebna poznatim poslodavcima i tržištu rada. Za ove programe potrebno je obezbijediti 150.000 Eur.

Dodjela mikro kredita, pod povoljnijim uslovima, vršiće se za zapošljavanje oko 20 lica sa invaliditetom, za što je potrebno obezbijediti 70.000 Eur.

Za prilagođavanje prostora i tehničke opreme, za odgovarajuća radna mjesta 10 osoba sa invaliditetom, potrebno je 25.000 Eur.

Nastaviće sa radom javni rad "Sunčana radionica" - proizvodna radionica, usmjerena prvenstveno na izradu čestitki, ukrasa, suvenira i dr. koja će zapošljavati 50 osoba sa invaliditetom, za koji je potrebno obezbijediti 25.000 Eur.

Zavod će u 2008. godini i dalje nuditi sve druge zakonom predviđene pogodnosti, kako bi stimulisali poslodavce da prime u radni odnos osobe sa invaliditetom i druga teže zapošljiva lica.

I pored svih aktivnosti Zavoda prisutni su problemi u zapošljavanju ovih osoba, pa se u 2008. godini planira završetak studije "Doktrina i tehnologija rada u rehabilitaciji i zapošljavanju teže zapošljivih grupa", koju je Zavod započeo u saradnji sa Zavodom za podsticanje i razvoj kvaliteta života "Papilot" iz Slovenije, a koja se radi u skladu sa evropskim smjernicama. Ova studija predstavlja dokument struke, kojim treba na pregledan i jednostavan način prezentirati proces rada sa ranjivim grupama, organizaciju procesa rada, cilj rada, primjenu različitih metoda i tehnika, upotrebu standarda i kodeksa, uz uvažavanje postojeće situacije.

Posebno mjesto u budućem radu sa ovom kategorijom osoba imaće Centar za profesionalnu rehabilitaciju, čija se izgradnja planira u 2008. godini. To će biti institucija namijenjena teže zapošljivim licima, koji bez mreže podrške i dodatnih stručnih usmjerenja nijesu zapošljivi. U njemu bi se realizovali različiti programi prema potrebi tih lica, od strane stručnjaka raznih specijalnosti koji ispunjavaju kadrovske standarde, kao što su: Trijaža sa motivacijom; Psihosocijalna rehabilitacija, programi radne i socijalne uključenosti, Sticanje profesionalnih vještina, timska procjena radne sposobnosti i drugo, nakon čega bi se saznalo da li su spremni za zaposlenje (na otvorenom tržištu (kvotni sistem) ili u zaštitnim radionicama) ili nisu zapošljivi.

U realizaciji svih planiranih programa, veoma značajno je socijalno partnerstvo.

9. JAVNI RADOVI

Javni radovi u zemljama Zapadne Evrope predstavljaju važan instrument države kojim se ublažavaju posljedice otvorene nezaposlenosti i jedan je od uspješnijih programa aktivne politike zapošljavanja.

Javni radovi su lokalni i državni programi zapošljavanja, koji se organizuju zbog sprovođenja programa socijalne zaštite, obrazovnih, kulturnih, komunalnih, ekoloških programa, koji se temelje na društveno korisnom, neprofitnom radu. Programi javnih radova podstiču otvaranje novih radnih mjesta i podizanje radnih potencijala, nivoa

znanja i vještina nezaposlenih lica, a istovremeno pomažu razvoj lokalnih samouprava.

Program za 2008. godinu

Planira se angažovanje u 2008. godini oko 900 nezaposlenih lica u javnim radovima. Biće organizovana tri državna javna rada, i to: "Njega starih", "Neka bude čisto" i "Rimskim putevima".

U narednoj tabeli prikazan je broj planiranih javnih radova u 2008. godini, sa brojem lica koja će se angažovati na njihovoj realizaciji.

Javni radovi	Broj javnih radova	Broj angažovanih lica
Državni javni radovi	3	370
Lokalni javni radovi	50	530
Ukupno	53	900

Državni javni radovi

“Njega starih lica”

Realizacija Projekta "Njega starih" nastaviće se u 15 opština u Crnoj Gori, sa najvećim brojem starih lica. Predviđeno je da ovaj javni rad traje do kraja 2008. godine.

U ovom Programu 170 nezaposlenih lica (gerontodomaćice) je angažovano u pružanju pomoći starim licima. Korisnici Projekta su stara lica u stanju socijalne potrebe, lošeg zdravstvenog ili materijalnog stanja, sa teškoćama u održavanju domaćinstva.

“Neka bude čisto”

Kampanja "Neka bude čisto" biće realizovana i u 2008. godini, kao adekvatna priprema za ljetnju turističku sezonu. Cilj akcije je uklanjanje otpada, čišćenje,

košenje i održavanje magistralnih i regionalnih puteva u dužini preko 1.200 km, u svim opštinama u Crnoj Gori.

U ovoj akciji biće angažovano 170 nezaposlenih lica, što je na nivou prošle godine. Predviđeno je da u ovoj godini u okviru akcije "Neka bude čisto" bude organizovano i ozelenjavanje magistralnih puteva u primorskim opštinama, kao i akcija Eko-patrola, gdje bi školska djeca aktivno učestvovala u ekološkim edukativnim aktivnostima.

“Rimskim putevima”

Tokom 2008. godine planiran je javni rad "Rimskim putevima", koji bi bio organizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva za kulturu Crne Gore, a odnosio bi se na stvaranje kulturne maršrute, čiji bi osnov bio Peutingerova karta (Tabulae Peutingeriana) koja se nalazi u Nacionalnoj biblioteci u Beču. Cilj Programa je da se na jednom mjestu prikupe podaci o antičkim putevima i lokalitetima koji su prikazani na ovoj karti. Informacije bi bile publikovane na prigodan način i predstavljale bi polazište za popularizaciju kulturnog turizma. Realizacija javnog rada "Rimskim putevima" obuhvatila bi sljedeće opštine u Crnoj Gori: Herceg Novi, Tivat, Kotor, Budvu, Bar, Ulcinj, Podgoricu, Danilovgrad i Nikšić. U ovom Projektu bilo bi angažovano 30 nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda na period od dva mjeseca.

Lokalni javni radovi

Svojim programima, biro radi su planirali realizaciju 50 lokalnih javnih radova koji su pretežno usmjereni na komunalnu infrastrukturu. U okviru ovih radova planirano je zapošljavanje 530 lica sa evidencije Zavoda.

10. PROFESIONALNA ORIJENTACIJA

Pored redovnih aktivnosti u oblasti profesionalne orijentacije: selekcija nezaposlenih lica za potrebe različitih vrsta obuke ili za neposredno zapošljavanje i profesionalnog informisanja i savjetovanja učenika i nezaposlenih, najznačajnije novine u radu u prethodnoj godini bile su:

- Početak rada CIPS-a u Podgorici i pripreme za otvaranje još 2 centra;
- Razvoj novih programa za rad sa teško zapošljivim licima, pogotovo sa pripadnicima RAE populacije, i

- Izrada doktrine za rad sa teško zapošljivim licima.

Program za 2008. godinu

Profesionalnim informisanjem biće obuhvaćena, kroz pojedine oblike, cjelokupna populacija učenika (učenici osnovnih, srednjih škola i studenti), te nezaposlena lica sa evidencije Zavoda. U radu na profesionalnom informisanju realizovaće se nove aktivnosti, kroz rad informativnih punktova u školama. Projekat će biti realizovan kroz partnerstvo CIPS-a i NVO Zid (volonterski centar). U pripremi je kampanja za razvoj volonterizma u Crnoj Gori, a jedan od prvih konkretnih projekata u 2008. godni biće otvaranje informativnih punktova u školama (najmanje 3).

Planira se i kontinuirano realizovanje programa informativnih i motivacionih seminara za nezaposlene, kroz koje će u toku 2008. godine, proći oko 4.000 lica sa evidencije Zavoda.

Otvaranje Centra za profesionalno informisanje i savjetovanje (CIPS) u Herceg Novom i Baru planirano je za 2008. godinu. Za sada su ostvareni samo prostorni i tehnički uslovi za početak rada u Herceg Novom i prostorni u Baru. Za otvaranje CIPS-a potrebno je u toku godine stvoriti i ostale predulove, kao što su: senzibilisanje javnosti, pronalaženje partnera, edukacija budućih uposlenika i saradnika itd. Do kraja prvog tromjesečja 2008. godine biće izvršene sve pripremne radnje, kako bi dva nova CIPS-a startovala sa radom.

CIPS u Podgorici je u toku 2007. godine započeo nekoliko novih aktivnosti, kao što su: intenzivna saradnja sa školama na profesionalnom informisanju i savjetovanju, pokretanje veb stranice, seminari (radionice) za učenike. U 2008. godini ove aktivnosti biće podignute na još viši nivo i intenzivirane, kroz organizovanje kampanja: protiv diskriminacije pri zapošljavanju, za promociju volonterizma itd.

Saradnja sa javnim medijima biće nastavljena kroz: učešće u TV emisijama koje Zavod redovno priprema, kontakt emisijama o pojedinim temama interesantnim za javnost, obavještavanje o aktuelnim dešavanjima putem saopštenja na radiju i u dnevnim novinama i pisanje članaka o temama iz profesionalne orijentacije u stručnim novinama. Svi savjetnici za profesionalnu orijentaciju obavezni su da koriste javne medije kao sredstvo profesionalnog informisanja u svakodnevnom radu.

Posebna pažnja biće posvećena temi obuke i zapošljavanja lica sa faktorima otežanog zapošljavanja (lica sa invaliditetom, Romi). Izrada doktrine rada sa teško zapošljivim licima je u završnoj fazi. U 2008. godini studija će biti promovisana i biće realizovan pilot-projekat.

Profesionalno savjetovanje

Pokretanje rada CIPS-a imalo je za cilj povećanje obima i podizanje kvaliteta rada sa klijentima koji imaju potrebu za savjetovanjem u planiranju karijere. Broj korisnika ove vrste usluga Zavoda u 2008. godini treba da bude najmanje 500.

Savjetovanje nezaposlenih lica odvijalo se uglavnom kroz proces selekcije i ovaj vid pomoći nezaposlenim u prethodnoj godini je povećan. Uz dobru koordinaciju poslova u različitim projektima i odgovarajuće administriranje podataka, moguće je zadržati kvalitet usluga profesionalne selekcije i u narednoj godini i povećati broj klijenata na najmanje 500.

Prema podacima o planovima obuka za 2008. godinu, kroz postupak profesionalne selekcije i pripreme kandidata za obuke (radionice) u narednoj godini proći će 2500 lica.

Ostale aktivnosti

Izvedeno je istraživanje o motivaciji nezaposlenih za uključivanje u programe APZ. Istraživanje je sprovedeno radi izrade diplomskog rada stipendistkinje Zavoda. U istraživanju su učestvovali svi biroi rada, a obuhvaćeno je ukupno 240 ispitanika. Rezultati istraživanja biće objavljeni u časopisu Tržište rada.

Ciljevi koje treba postići u 2008, kako bi se unaprijedio kvalitet rada u profesionalnoj orijentaciji su sljedeći:

- Informisanje cjelokupne populacije učenika, studenata i nezaposlenih o uslovima i zahtjevima tržišta rada, programima upisa u škole i mogućnostima za školovanje i zapošljavanje u Crnoj Gori i van nje;
- Pojačan rad sa pripadnicima RAE populacije na opismenjavanju i sticanju stručnih kvalifikacija;
- Informisanje i osposobljavanje određenog broja spoljnih partnera za otvaranje centara za rehabilitaciju;
- Uspostavljanje partnerskih odnosa sa različitim institucijama kroz rad na zajedničkim projektima;
- Uspostavljanje regionalnih veza radi izvođenja projekata koji će obuhvatiti više zemalja u regionu;
- Pokretanje istraživačkih projekata vezanih za problematiku profesionalne orijentacije i zapošljavanja.

Edukacija

Kada je riječ o edukaciji kadrova za planirane su dvije vrste:

1. Edukacija za rad sa teško zapošljivima (sa posebnim akcentom na rad sa pripadnicima RAE populacije) i
2. Edukacija za zaposlene i saradnike CIPS-a (posebno u dijelu animiranja i osposobljavanja za razvoj volonterizma).

Pilot projekat za rad sa teško zapošljivim kategorijama će biti organizovan u prvoj polovini godine, za grupu od 15 lica. Obuka će trajati 25 dana.

Obuka romskih asistenata za projekat UNDP-ja biće organizovana za 10 lica u prvoj polovini godine, u trajanju od sedam dana.

Seminari za saradnike CIPS-a biće, takođe, organizovani u prvoj polovini godine. Obuka 10 saradnika CIPS biće organizovana četiri puta u trajanju po dva dana, po metodi radionica.

Istraživački rad

Do septembra 2008. godine biće obavljeno istraživanje motivacije kod nezaposlenih lica, koje će poslužiti kao osnova za diplomski rad stipendistkinje Zavoda na studiju psihologije. Istraživanje će obuhvatiti 300-500 lica sa evidencije Zavoda i biće publikovano u časopisu "Tržište rada".

Projekti za pripadnike RAE populacije

Kada je riječ o većim projektima namijenjenim RAE populaciji, u toku je obuka 90 lica, koja obuhvata od njihovog funkcionalnog opismenjavanja do stručnog osposobljavanja. Projekt se realizuje u saradnji sa Fondacijom za školovanje i stipendiranje Roma, Centrom za stručno obrazovanje i njemačkom Agencijom za obrazovanje odraslih (DVV International) i veći dio troškova već je odobren od strane Evropske agencije za rekonstrukciju i razvoj. U 2008. godini će se realizovati VET komponenta projekta.

Projekat u saradnji sa UNDP-jem je kompleksnijeg sadržaja, jer je, osim funkcionalnog opismenjavanja i stručnog osposobljavanja, planirana i podrška preduzetnicima iz redova RAE populacije. UNDP će u projekat uložiti sredstva u

vrijednosti oko 150.000 Eur, a i Zavod će snositi dio troškova. Planirano je da OSI Montenegro takođe bude partner u realizaciji ovog projekta.

11. CENTAR ZA LJUDSKE RESURSE

Centar za ljudske resurse se bavi istraživanjima aktuelnih pitanja na tržištu rada, naročito onih koji se odnose na obrazovanje, obuku i zapošljavanje. Istraživanja uključuju i ostale relevantne oblasti, koje utiču na kreiranje nacionalne politike zapošljavanja i osmišljavanje i sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja.

U novembru 2006. godine započela je realizacija projekta: Reforma tržišta rada i razvoj ljudskih resursa u Crnoj Gori, koji se finansira iz sredstava Evropske Unije preko CARDS programa. U dokumentu Tehnički predlog projekta, koji je uradila konsultantska firma WYLG, angažovana za realizaciju Projekta, detaljno su razrađene aktivnosti, način i dinamika realizacije cjelokupnog Projekta.

Dva su osnovna cilja Projekta:

- Da se pomogne u osposobljavanju institucija i partnera, odnosno kadrova koji će se ubuduće baviti ovom problematikom u partnerskim institucijama, i
- Da se po metodologiji i standardima Evropske unije Crnoj Gori pomogne u pripremi strateških dokumenata iz oblasti tržišta rada i zapošljavanja.

Realizacija Projekta će trajati dvije godine. Zavod za zapošljavanje i Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja su glavni partneri i institucije koje treba da učestvuju u njegovoj realizaciji. Kako su evropske integracije prioritet u Crnoj Gori, a navedeni Projekat je u direktnoj funkciji evropskih integracija u oblasti reforme tržišta rada, radne snage i zapošljavanja, to su aktivnosti predviđene ovim Projektom istovremeno definisane kao prioritetni zadaci rada Centra za ljudske resurse. Ovo utoliko prije što se aktivnosti iz ovog Projekta u velikoj mjeri poklapaju sa konceptom rada Centra za ljudske resurse i kratkoročnim i srednjoročnim planom njegova rada.

Nacionalna politika tržišta rada i zapošljavanja

Projektni zadatak predviđa da se pomogne partnerima u Crnoj Gori na razradi nacionalne politike tržišta rada i zapošljavanja, obezbjeđujući povezanost sa širim

okvirom ekonomske i socijalne politike, kao i vezu ovog dokumenta sa radom Ekonomsko–socijalnog savjeta. Kao osnova za izradu ovog dokumenta poslužiće Evropska strategija zapošljavanja (European Employment Strategy).

Centar za ljudske resurse će se aktivno, preko svojih predstavnika, uključiti u faze rada i aktivnosti stručnog tima, na način kako je predviđeno dokumentom o realizaciji Projekta.

Nacionalni plan zapošljavanja

Nacionalni plan zapošljavanja je operativni plan, akcijski plan koji će sadržati detaljne odredbe politike zapošljavanja, tako da se one mogu sprovesti i pratiti. Osnova za izradu ovog dokumenta leži u Lisabonskoj agendi koju je Evropska Unija usvojila 2000. godine.

U pripremi ovog dokumenta Centar za ljudske resurse će se uključiti sa određenim brojem predstavnika na isti način kao u prethodnom programu.

Plan osnivanja Nacionalnog fonda za zapošljavanje

Poseban tim treba da pripremi dokument u kojem će se razmotriti sva pitanja (prednosti, nedostaci, mogućnosti, ograničenja) u vezi sa idejom osnivanja Nacionalnog fonda za zapošljavanje, iz kojeg bi se pružala podrška aktivnim mjerama zapošljavanja, posebno teško zapošljivih grupa. Ovim programom će se predvidjeti da se uključi potencijal javne i privatne podrške zapošljavanju, uz oslanjanje na principe i praksu sličnih struktura i aranžmana iz zemalja članica Evropske unije, gdje nacionalne politike i finansiranje pomaže i Evropski socijalni fond (ESF).

Statistika rada i zapošljavanja

Sistematsko prikupljanje, prezentovanje i analiza informacija o tržištu rada je ključno za razvoj ljudskih resursa i ekonomije u Crnoj Gori. U tom smislu, neophodno je što prije prilagoditi i ažurirati statističke aplikacije, tako da se situacija na tržištu rada može pratiti i analizirati u skladu sa međunarodnim standardima.

Centar za ljudske resurse će se u ovu aktivnost uključiti tako što će svoje baze podataka prilagoditi podacima i standardima u zemljama Evropske unije i obučiti i upoznati saradnike Centra sa radom na anketama o radnoj snazi, koje se sprovode po metodologiji i na bazi standarda Evropske unije.

Anketa poslodavaca

Ovo je najvažnije samostalno istraživanje Zavoda za zapošljavanje i Centra za ljudske resurse i jedan je od ključnih metoda prikupljanja informacija o poslodavcima, mogućnostima i perspektivama zapošljavanja i drugim važnim pitanjima funkcionisanja tržišta rada.

Anketa poslodavaca se ustalila kao redovno godišnje istraživanje. Do sada su realizovana tri, a u završnoj fazi je četvrto. Istraživanje - Anketa poslodavaca za 2007. godinu je uz pomoć CARDS programa, odnosno stranih eksperata, značajno unaprijeđeno u svim njegovim elementima - strukturi, definisanju pitanja, kompletiranju uzorka, a planirano je da se unaprijedi i produbi analiza podataka i prezentacija rezultata. Finalno uobličavanje dokumenta, njegovo publikovanje i prezentacija (konferencija za štampu, regionalni okrugli stolovi i nacionalni seminar) planirani su za prvi kvartal, odnosno prvu polovinu 2008. godine. Istovremeno će se raditi na pripremi novog istraživanja - nove ankete.

Planira se da se u 2008. godini detaljnije istraži problematika strukturne nezaposlenosti - analiza ponude i tražnje radne snage. Poseban akcenat bi bio stavljen na analizu potreba poslodavaca - u kojim sektorima i granama se očekuje najveća tražnja za radnom snagom, vrste potrebnih zanimanja, vrste potrebnih radnih mjesta, radna mjesta koja se teško popunjavaju i glavne razloge za to.

IPA – Instrument Evropske unije za pretpristupnu pomoć

Program IPA ima pet komponenti, od kojih Crna Gora zasad može da koristi dvije. Oblasti koje su u saradnji sa predstavnicima Evropske agencije za rekonstrukciju i Evropske agencije za obuku definisane kao prioritetne za podršku pod IPA programom za period od 2008. godine su: razvoj institucija i kapaciteta, razvoj lokalnog partnerstva za zapošljavanje i profesionalno savjetovanje i informisanje. U cilju razrade svih detalja vezanih za izradu projekata i apliciranje za IPA fondove, odlučeno je da se osnuju tri radne grupe, po jedna za svaku od gore navedenih oblasti. Grupe će biti formirane na partnerskoj osnovi i uključivaće predstavnike državnih institucija, socijalnih partnera, nevladinog sektora, privatnog sektora itd. Koordinator rada grupa biće predstavnici Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Zavoda za zapošljavanje i Ministarstva prosvjete i nauke.

Redosljed aktivnosti na pripremi i realizaciji je sljedeći:

- Vođenje dijaloga i planiranje – septembar-decembar 2007.
- Izrada okvirnog nacrt projekta (project fiche) – januar-mart 2008.

- Slanje okvirnog nacrt projekta Sekretarijatu za evropske integracije – kraj marta 2008.
- Zasjedanje IPA komiteta koji čine predstavnici 27 zemalja članica Evropske unije – jun 2008.
- Podnošenje projektnog zadatka, tender, dodjeljivanje sredstava – jun-septembar 2008.
- Početak realizacije programa – novembar-decembar 2008.

Priprema Informatora za srednje škole i fakultete

Na osnovu dobre statističke građe o zapošljavanju i nezaposlenim i detaljnih analiza tržišta rada koje se rade u okviru Zavoda za zapošljavanje, saradnici Centra će se uključiti u pripremu Informatora, tako što će jasno ukazati na probleme koji su prisutni na tržištu rada i perspektive za zapošljavanje u različitim sektorima, granama, zanimanjima. Na ovaj način pomoći će mladima da se lakše odluče pri upisu i naprave odgovarajući izbor škole i zanimanja.

Istraživanje dugoročne nezaposlenosti i ranjivih grupa

U daljem rješavanju problema nezaposlenosti najveći problem predstavljaju dugoročno nezaposleni i druge ranjive grupe. U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje realizuje Zavod, u narednom kratkoročnom i srednjoročnom periodu glavna pažnja biće usmjerena na osposobljavanje i zapošljavanje teško zapošljivih lica. Da bi programi rehabilitacije, obuke, usavršavanja, zapošljavanja i samozapošljavanja bili uspješni moraju biti tako pripremljeni da zadovolje potrebe konkretnih ciljnih grupa. Priprema i implementacija ovakvih programa moguća je ako im prethode detaljna istraživanja ovih grupa. Pored toga, u 2008. godini se planira formiranje rehabilitacionog centra u Podgorici, što će, uz detaljna istraživanja i stručan rad sa teže zapošljivim licima doprinijeti njihovoj socijalizaciji i zapošljivosti.

Istraživanja i edukacija preduzetnika i menadžera za mala i srednja preduzeća

Nedovoljan broj, kao i nedovoljna obučenost i kompetentnost postojećih preduzetnika i menadžera, predstavlja veliko ograničenje za osnivanje novih firmi i stabilizaciju i rast postojećih. U poslednjih 7–8 godina Crna Gora je investirala preko 70 miliona Eur u projekte samozapošljavanja i rast malih i srednjih preduzeća. Da bi se mogli pripremiti adekvatni programi obuke za potencijalne i postojeće

preduzetnike/menadžere neophodno je posjedovati informacije o osnovnim karakteristikama preduzetnika i potrebama za obukom. Navedeno istraživanje pomoglo bi da se sagledaju potrebe za obukom i shodno njima pripremaju programi.

Zapošljavanje nerezidentnih fizičkih lica u Crnoj Gori i mogućnosti supstitucije domaćom radnom snagom

Crnogorsko tržište rada karakterišu velike strukturne disproporcije – viškovi jednih i nedostaci drugih kategorija radnika. Ove disproporcije se otklanjaju veoma sporo. Zbog toga, u posljednjih nekoliko godina, godišnje se prosječno zapošljava preko 30.000 nerezidenata, što utiče na manju zaposlenost domaće radne snage. Ovim istraživanjem tj. sprovođenjem ankete među nezaposlenim, učenicima završnih razreda srednjih škola i među studentima i poslodavcima, treba utvrditi razloge neprihvatanja zaposlenja od strane nezaposlenih i shodno tome kreirati mjere podsticaja za ublažavanje ovih disproporcija.

Ljudski resursi, radna snaga i kadrovi u Crnoj Gori

Lisabonskom deklaracijom iz 2000. godine, Evropska Unija postavila je sebi cilj da do 2010. postane region sa najkonkurentnijom ekonomijom koja se bazira na znanju. U ostvarivanju ovog cilja najveću ulogu imaju nauka, inovacije, znanje – jednom riječju, kvalitet ljudskih resursa. Ovakvo opredjeljenje je, deklarativno, prihvaćeno i u Crnoj Gori. Međutim, u Crnoj Gori još uvijek nema integralnog istraživanja ljudskih potencijala, radne snage i kadrova. Nema ni sistematskih i pouzdanih istraživanja o kvalitetu ljudskog faktora i drugim značajnim promjenama stanovništva koje su dugoročnog karaktera (demografske promjene, regionalni raspored stanovništva).

Riječ je o obimnom i kompleksnom istraživanju. Za njegovu realizaciju potrebni su značajni resursi – kadrovski i finansijski, što podrazumijeva okupljanje domaćih stručnjaka i pomoć stranih. Zavod za zapošljavanje (i Centar za ljudske resurse), mogu biti pokretači, promotori, koordinatori i djelimični finansijski ovog istraživanja. Takvo istraživanje obuhvatilo bi ključne elemente i probleme ljudskih resursa u Crnoj Gori: demografske, obrazovne, regionalne, spoljne i unutrašnje migracije, profesionalnu pokretljivost radne snage, obučenosť i kompetentnost, upisnu politiku, probleme koje nosi proces intenzivnog starenja crnogorskog stanovništva i dr.

Obuka i podizanje kapaciteta Centra za ljudske resurse

Centar je mlada organizaciona jedinica sa malim brojem zaposlenih različitih profila i različitim stepenom pripremljenosti za ozbiljan istraživački rad. Zbog toga je neophodno dalje jačanje istraživačkih kapaciteta Centra. Navedeni spisak istraživanja moguće je ostvariti kroz jasno utvrđivanje prioriteta, obuku postojećeg kadra, aktivno uključivanje pojedinaca iz drugih sektora Zavoda i spoljnih saradnika.

III PODSTICANJE RAZVOJA PREDUZETNIŠTVA

U Zavodu za zapošljavanje se od 1999. godine realizuje Program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori (poznatiji kao Program samozapošljavanja), kao jedna od najboljih mjera aktivne politike zapošljavanja. Putem ovog programa dodjeljuju se kreditna sredstva po povoljnijim uslovima od tržišnih (za svako novootvoreno radno mjesto može se dobiti kredit do 3.068 Eur, finansiraju se projekti sa najviše pet radnih mjesta, znači maksimalni iznos kredita je 15.340 Eur, krediti se vraćaju u polugodišnjim anuitetima, rok povraćaja sredstava kod fizičkih lica je tri, a kod pravnih dvije godine, greis period je godina dana, nominalna kamatna stopa je 3% na godišnjem nivou), u cilju podsticanja razvoja preduzetništva i malih i srednjih preduzeća, što direktno utiče na smanjenje nezaposlenosti, ubrzani privredni razvoj i upotpunjavanje privredne strukture u Republici.

Od januara 2007. godine primjenjuje se novi koncept realizacije Programa samozapošljavanja. Nova metodologija podrazumijeva uvođenje edukacije preduzetnika, kao obaveznog segmenta u postupku selekcije kandidata i dodjele kredita. Od uspješnosti završetka programa edukacije zavisi mogućnost podnošenja zahtjeva za kredit. Program edukacije se sastoji od dvije cjeline: Podsticanja samozapošljavanja i Pružanja elementarnih znanja iz preduzetništva.

Lica koja završe obuku i za koja stručni tim procijeni da imaju predispozicije za uspješno bavljenje biznisom mogu podnijeti zahtjev za kredit. Uslovi pod kojima se odobravaju krediti su ostali nepromijenjeni.

Regionalne komisije vrše ocjenjivanje opravdanosti ulaganja odnosno realnost realizacije biznis ideje i daju predloge za dodjelu kredita. Konačan izbor kandidata i programa koji se kreditiraju vrši Republička komisija.

Program za 2008. godinu

U 2008. godini se planira realizacija oko 830 kredita, za finansiranje otvaranja oko 1.400 novih radnih mjesta. U te svrhe potrebno je obezbijediti oko 4.200.000 Eur. Izvori su sredstva Zavoda za zapošljavanje (prodaja akcija i povraćaj sredstava iz odobrenih kredita) i Budžet RCG (sredstva od privatizacije državnog kapitala).

Prednost pri odobravanju kredita će imati projekti iz manje razvijenih područja u Crnoj Gori, kao i projekti koji su u skladu sa prioritetima privrednog razvoja.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore će u 2008. godini nastaviti sa realizacijom Programa samozapošljavanja po novoj metodologiji čiji je obavezan segment Edukacija preduzetnika, čime će dodatno doprinijeti razvoju institucionalne podrške razvoja malog i srednjeg biznisa u Crnoj Gori. Planirano je da kroz ovaj oblik edukacije u 2008. godini prođe oko 1.400 lica.

IV PRESTRUKTURIRANJE PREDUZEĆA I ZAPOSLENOST

Od februara 1992. godine, kada je donijet Zakon o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji («Sl. list RCG», br. 2/92) društvena preduzeća u Crnoj Gori su započela postupak transformacije, sa konačnim ciljem da se u narednoj fazi društvena svojina zamijeni privatnom. Transformacija privrede u Crnoj Gori je završena.

Suštinu reformskih procesa čini privatizacija kapitala koji je u postupku transformacije privremeno prenijet na Fond za razvoj RCG, Republički fond PIO i Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Na Zavod za zapošljavanje je prenijeto akcija i udjela ukupne nominalne vrijednosti oko 150.000.000 Eur, čijom prodajom se vrši privatizacija društava.

Privatizacija se vrši na osnovu metoda, uputstava i smjernica datih u Planu privatizacije, koji Vlada Crne Gore donosi svake godine. Za svako društvo pojedinačno utvrđen je metod privatizacije, a nalogodavnu i kontrolnu funkciju procesa privatizacije vrši Savjet za privatizaciju.

U toku je završna faza privatizacije privrede. Do sada je privatizovano oko 85% od ukupnog broja društava.

Republički fondovi i Zavod za zapošljavanje Crne Gore privatizacijom kapitala koji im je prenijet u vidu akcija i udjela ostvaruju prihode. Primjera radi, Zavod za zapošljavanje je do sada ugovorio prodaju svojih akcija za oko 29 miliona Eur. Zakonom je precizno određena upotreba sredstava ostvarenih prodajom akcija, pa je tako čl. 45 Zakona o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji definisano da Zavod ova sredstva koristi za podsticanje otvaranja novih radnih mjesta, finansiranje prekvalifikacije i rješavanje problema privremene nezaposlenosti. Poštujući navedenu odredbu, Zavod za zapošljavanje je usmjerio sredstva za programe aktivne politike zapošljavanja.

Privatizacija privrede i tržišni način privređivanja predstavljaju osnov za ubrzani privredni razvoj. Međutim, privatizacija u početnom periodu neminovno proizvodi tehno-ekonomske viškove zaposlenih. Prelazak na tržišni način privređivanja i izmještanje socijalne funkcije iz privrednih subjekata čini njihovo zapošljavanje otežanim, a naročito nepovoljnu okolnost za ponovno zapošljavanje čine njihova kvalifikaciona i starosna struktura, kao i dužina radnog staža.

Privatizacija se vrši na način definisan Planom. Do sada su korišćeni različiti metodi privatizacije (prodaja kontrolnog paketa akcija, »batch sale« metod, metod traženja strateškog partnera, prodaja akcija putem javne aukcije, primjena člana 8 Zakona o

privatizaciji, masovna vaučerska privatizacija, berzanska prodaja akcija, prodaja aktive društava, privatizacija preduzeća u stečaju).

Sa aspekta interesa akcionara društava koja se privatizuju i zaposlenih u njima, svi metodi privatizacije se mogu podijeliti na one koji sadrže investicije i socijalni program i ostale metode. Prvima se preciziraju:

- razvoj društva kroz investicije, dakle i novo zapošljavanje kao posljedica investiranja, kao i
- tehno-ekonomski viškovi, odnosno smanjenje broja zaposlenih kroz realizaciju socijalnog programa.

Sve privatizacije velikih sistema i značajnih preduzeća u Crnoj Gori izvršene su (ili su u toku) primjenom metode međunarodnog javnog tendera, na kojima su kupci bili inostrani investitori. Sastavni dio kupoprodajnih ugovora bile su utvrđene i garantovane investicione obaveze ulagača, kao i obaveze realizacije socijalnih programa prema zaposlenima. Treba napomenuti da bez investicija nema otvaranja novih radnih mjesta, ali će one biti usmjerene u modernizaciju kapaciteta, što znači da će biti kapitalnog a ne radno-intenzivnog karaktera.

Na drugoj strani, najčešći metod privatizacije je berzanska prodaja akcija, bez obaveze kupca akcija da vrši investiranje i otvara nova radna mjesta, niti da izradi i sprovede socijalni program, u okviru kog bi se precizno definisala prava i uslovi oslobađanja društava od viškova zaposlenih.

Imajući u vidu dosadašnje planove privatizacije, kao i strukturu preostalih društava koja treba da se privatizuju, može se zaključiti da će se velika (sistemi) i srednja društva privatizovati metodom međunarodnog javnog tendera, što će se odraziti na broj i strukturu zaposlenih (investiciona ulaganja će, u perspektivi, imati za posljedicu povećanje broja zaposlenih, a realizacija socijalnog programa značiće, u principu, smanjenje tog broja kroz dobrovoljni odlazak viškova zaposlenih pod beneficiranim uslovima). Nasuprot tome, mala društva će se privatizovati putem berze, bez obaveznih ulaganja i eventualnog povećanja broja zaposlenih, što će zavisiti od kupca.

Program za 2008. godinu

Zavod će nastaviti sa prodajom akcija u 2008. godini. Shodno Planu privatizacije, one će se prodavati na berzi i putem javnih tendera, koji će se raspisati radi privatizacije

velikih i srednjih društava. Zavod u svim neprivatizovanim društvima raspolaže sa akcijama nominalne vrijednosti oko 33.500.000 Eur, a u idućoj godini očekuje se prihod u gotovini od oko 5.000.000 Eur. Što se tiče uticaja privatizacije na kretanja zaposlenosti, može se očekivati nastavak dosadašnjeg trenda.

V INFORMACIONI SISTEM

Rad Informacionog sistema Zavoda je zasnovan na tehničko-tehnološkoj podršci kompjuterske opreme i upotrebi odgovarajućih programskih aplikacija, koji se kontinuirano proširuju i razvijaju prema potrebama Zavoda. Informacioni sistem raspolaže sa ukupno 343 računara i 211 štampača, raspoređenih u 22 lokalne računarske mreže. Sve lokalne računarske mreže (LAN) su međusobno povezane u WAN Zavoda, na bazi MPLS tehnologije MIPNET-a Telekoma Crne Gore (brzine prenosa od 128 Kb/s (kancelarije) do 256Kb/s (biroi), odnosno 2 Mb/s na lokaciji Sektora za informatiku).

U okviru Informacionog sistema Zavoda egzistira veliki broj programskih aplikacija koje pokrivaju gotovo sve segmente poslovnog sistema zapošljavanja. Programske aplikacije i baza podataka su centralizovane na nivou Republike, čime je obezbijedena jedinstvenost podataka u realnom vremenu.

Program za 2008. godinu

Program rada Sektora za informatiku u 2008. godini je u najvećem dijelu opredijeljen poslovima započetim tokom 2007. godine. Značajnije planirane aktivnosti su:

- **Realizacija Aplikacije »Materijalno-pravna zaštita nezaposlenih lica«**

Implementacija aplikacije »Materijalno-pravna zaštita« obuhvatiće automatizaciju poslova na evidentiranju zahtjeva za korišćenje nekog oblika materijalno-pravne zaštite, rješavanja o pravu, usklađivanju iznosa za isplatu u zavisnosti od važećih zakona, obračun i isplatu sredstava po osnovu ostvarenog prava, knjiženja na likvidacionim kartonima, generisanja izvještaja koji logički pripadaju procesu materijalno-pravne zaštite, kao i ažuriranje podataka koji su relevantni za ostvarivanje ili prestanak nekog od prava.

- **Razvoj video-konferencijskog sistema**

Uvođenje savremenih oblika poslovne komunikacije, baziranih na informacionim tehnologijama, omogućiće bržu i ekonomičniju razmjenu informacija između pojedinih organizacionih cjelina Zavoda, ali i smanjenje troškova po osnovu organizacije raznih sastanaka, prezentacija ili seminara. Video konferencijski sistem

će biti integrisan u postojeću informacionu infrastrukturu, uz obezbjeđenje prenosa audio i video podataka preko postojeće računarske mreže.

Urađen je idejni projekat koji obezbjeđuje prenos audio i video podataka preko postojeće računarske mreže. Projekat je baziran na softverskom rješenju - Adobe-ov Flash Communication Server (FCS). Izvršene su potrebne radnje na testiranju kompatibilnosti propusnog opsega mreže i zahtjeva FCS, u cilju prikupljanja kvalitetnih informacija za izradu projektnog zadatka. U toku su aktivnosti nabavke servera i obezbjeđenja ADSL linija za pristup.

- **Razvoj elektronskog sistema samousluživanja**

U cilju poboljšanja kvaliteta usluga koje Zavod pruža svojim korisnicima planirano je da se u 2008. godini, u svim biroima rada, uspostavi elektronski sistem samousluživanja, putem kojeg će svi korisnici moći na jednostavan i lak način dobiti potpune informacije sa tržišta rada. Urađen je Idejni projekat sistema, koji predviđa korišćenje ekrana osjetljivih na dodir (»touch-screen«), po principu »pokaži i traži«, putem kojih će sve informacije sa tržišta rada biti dostupne i onim korisnicima koji nemaju dovoljno znanja za rad na računaru.

- **Održavanje**

Postignuti stepen razvoja informacionog sistema podrazumijeva punu mobilnost i angažovanost Sektora i u dijelu poslova koji se odnose na kontinuirano korektivno i perfekтивно održavanje tehničke infrastrukture i postojećih programskih aplikacija. S tim u vezi, a u skladu sa potrebama pojedinih organizacionih cjelina za većim propusnim opsegom veze sa WAN-om Zavoda, planirana su odgovarajuća tehnička poboljšanja u smislu prelaska sa "dial-up" veze na stalnu vezu sa MIPNET-om.

VI PRAVNA I NORMATIVNA DJELATNOST

1. NORMATIVNA DJELATNOST

Program za 2008. godinu

U 2008. godini u Sektoru za pravne i opšte poslove obavljace se aktivnosti na planu donošenja sljedećih propisa:

- Zakona o zapošljavanju i radu stranaca;
- Zakona o radu;
- Zakona o zapošljavanju;
- Zakona o radnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom;
- Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama;
- Podzakonskih akata:
  - Uredbe o određivanju kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca u CG;
  - Pravilnika o sadržaju radnih dozvola;
  - Pravilnika o postupku izdavanja radnih dozvola;
  - Pravilnika o pripremi za zapošljavanje;
  - Pravilnika o posredovanju pri zapošljavanju;
- Razvoja Nacionalnog okvira kvalifikacija u Crnoj Gori, sa socijalnim partnerima (Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete i nauke, Centar za stručno obrazovanje, Privredna komora, Zavod za školstvo, Ispitni centar i dr.), a u cilju pripreme;
- Izrade Nacionalne klasifikacije zanimanja;
- Drugih pravnih poslova na sprovođenju zakona iz oblasti rada i zapošljavanja.

2. ZAPOŠLJAVANJE STRANIH DRŽAVLJANA

Program za 2008. godinu

Zavod za zapošljavanje će i u 2008. godini nastaviti sa izdavanjem radnih dozvola strancima, na način i po postupku propisanim Zakonom o zapošljavanju i radu stranaca (»Sl. list RCG«, br. 11/04). Na osnovu iskustva iz prethodne godine planira se izdavanje 500 do 700 radnih dozvola.

Shodno zakonskoj obavezi, Vlada Crne Gore će utvrditi godišnju kvotu radnih dozvola, odnosno broj radnih dozvola za 2008. godinu, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada. U okviru kvote će se utvrditi djelatnosti i zanimanja u kojima se mogu zapošljavati stranci, broj radnih dozvola za svaku od djelatnosti i zanimanja, kao i teritorijalna raspodjela radnih dozvola. Utvrđena kvota biće osnov i okvir za postupanje Zavoda u ovoj oblasti.

Kako bi se izbjegle moguće zloupotrebe u ovoj oblasti, Zavod će nastaviti saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova kroz kontinuirano obavještanje o izdatim radnim dozvolama, u roku od tri dana od dana izdavanja tih dozvola. Istovremeno, Ministarstvo će biti u obavezi da ukoliko donese odluku o prestanku ili otkazivanju privremenog boravka ili prestanku stalnog nastanjenja za stranca, odmah o tome obavijesti Zavod, radi poništavanja radnih dozvola izdatih tim licima.

Predlog novog Zakona o strancima, pored ostalih novina donosi i one koje se odnose na postupak dobijanja odobrenja za privremeni boravak radi zaposlenja i rada, obavljanja privredne ili preduzetničke djelatnosti.

Ova vrsta boravka se može odobriti strancu:

- kome je prethodno izdata radna dozvola od strane javne službe za zapošljavanje, i
- koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 30 dana, ako ispunjava druge uslove propisane ovim zakonom, a nije mu potrebna radna dozvola.

Privremeni boravak se za prvu grupu stranaca izdaje na rok određen u radnoj dozvoli, odnosno najduže dvije godine.

Usvajanje teksta Zakona o strancima, kakav je utvrđen u Predlogu, podrazumijeva posve drugačiji postupak izdavanja radnih dozvola (do sada su odobrenja za boravak koja izdaje MUP Crne Gore prethodila izdavanju radnih dozvola, odnosno radne dozvole su se izdavale za period koji nije mogao biti duži od odobrenog privremenog boravka).

Nova zakonska rješenja koja će donijeti Zakon o strancima usloviće izmjene postojećeg ili donošenje novog zakona kojim će se na drugačiji način urediti pitanje zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori.

3. OSIGURANJE ZA SLUČAJ NEZAPOSLENOSTI I NOVČANA NAKNADA

U narednoj godini u oblasti osiguranja za slučaj nezaposlenosti Zavod će posebnu pažnju posveti realizaciji mjera predviđenih Nacionalnom strategijom zapošljavanja

za period 2007 - 2010. godina, kroz izmjenu Zakona o zapošljavanju i Statuta Zavoda za zapošljavanje.

U oblasti osiguranja za slučaj nezaposlenosti u narednom periodu trebalo bi obezbjediti efikasniji sistem prava iz osiguranja za slučaj nezaposlenosti i povećati nivo materijalne sigurnosti za korisnike novčane naknade, s obzirom da nakon gubitka zaposlenja i zarade nezaposlena lica nijesu u situaciji da samostalno obezbijede sredstva za egzistenciju.

Prema važećem Zakonu o zapošljavanju osiguranje za slučaj nezaposlenosti utvrđeno je kao obavezno za zaposlene i poslodavce. Doprinos za osiguranje za slučaj nezaposlenosti iznosi 0,5% na zaradu zaposlenog i 0,5% iz zarada zaposlenih.

Nakon prestanka radnog odnosa, nezaposleno lice, po osnovu osiguranja za slučaj nezaposlenosti, ima pravo na isplatu novčane naknade pod određenim uslovima. Uslovi za sticanje, ostvarivanje i prestanak prava, dužina perioda za koji se isplaćuje i visina novčane naknade utvrđena je Zakonom o zapošljavanju. Osnovni uslov za sticanje prava na novčanu naknadu u smislu Zakona u zapošljavanju je prestanak radnog odnosa bez saglasnosti i krivice osiguranika. Period za koji se vrši isplata novčane naknade, nakon prestanka radnog odnosa, zavisi od ostvarenog staža osiguranja (najmanje tri mjeseca, a najviše do ponovnog zaposlenja).

Pravo na novčanu naknadu ima i invalidno lice osposobljeno za rad u ustanovi socijalne zaštite ili drugoj porodici dok čeka zaposlenje.

Novčana naknada, shodno Zakonu o zapošljavanju, iznosi 60% od najniže cijene rada ili 33 Eur. Na iznos novčane naknade obračunavaju se i uplaćuju doprinosi za zdravstveno (2,48 Eur) i penzijsko-invalidsko osiguranje (7,10 Eur), što znači da bruto novčana naknada iznosi 42,61 Eur.

Novčanu naknadu prosječno mjesečno koristi oko 8.500 nezaposlenih lica.

U cilju poboljšanja materijalnog statusa određenog broja nezaposlenih lica - korisnika novčane naknade, posebno starijih i lica sa dužim radnim stažom, na inicijativu Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja pripremilo je Uredbu, koju će uskoro usvojiti Vlada i koja će se primjenjivati od januara 2008. godine.

Uredbom je predviđeno da stariji nezaposleni i lica sa dužim radnim stažom koji imaju pravo na novčanu naknadu ostvaruju, pod određenim uslovima, pravo na uvećenu novčanu naknadu za slučaj nezaposlenosti (mini penzija).

Uvećana novčana naknada bi se isplaćivala u iznosu najniže penzije u Crnoj Gori, uz usklađivanje i uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. Trenutno najniža penzija iznosi 60,47 Eur (neto), koliko bi iznosila i uvećana novčana naknada, a njen bruto iznos bi bio 75 Eur.

Prema Predlogu uredbe pravo na uvećanu novčanu naknadu imala bi nezaposlena lica korisnici novčane naknade do sticanja uslova za starosnu penziju, i to:

- muškarci koji su navršili 61 godinu života, odnosno 56 godina života žene i najmanje 11 godina staža osiguranja,
- muškarci koji su navršili 36 godina staža osiguranja, odnosno žene sa 31 godinom staža osiguranja i najmanje 51 godinu života.

Prema evidenciji Zavoda prosječen godišnji broj korisnika uvećane novčane naknade iznosio bi oko 1.500 korisnika.

Kao osnova za utvrđivanje uslova poslužile su odredbe Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju u dijelu sticanja prava na starosnu penziju. Starosna granica i potreban staž osiguranja predloženom uredbom smanjeni su za četiri godine u odnosu na penzijski zakon. Uvećana novčana naknada isplaćivaće se do sticanja uslova za starosnu penziju.

Predložena Uredba je prvi korak ka izmjenama sadašnjih rješenja u dijelu osiguranja za slučaj nezaposlenosti.

U tom smislu, pored predloženog, zakonom je potrebno u posebnom poglavlju izdvojiti prava nezaposlenih koja proizilaze iz osiguranja za slučaj nezaposlenosti, utvrditi pojam osiguranika, uskladiti uslove za ostvarivanje, osnovicu za obračun, visinu kao i trajanje prava na davanje za slučaj nezaposlenosti sa propisima zemalja iz okruženja i Konvencijom MOR-a.

Pored obaveznog osiguranja za slučaj nezaposlenosti u narednom periodu treba razraditi i pitanje dobrovoljnog osiguranja, i po tom osnovu sticanja svojstva osiguranika.

Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti kontroli uplate doprinosa za osiguranje za slučaj nezaposlenosti, radi obezbjeđivanja materijalne osnove za isplatu prava iz osiguranja. S tim u vezi potrebno je razmotriti mogućnost uvođenja matične evidencije osiguranika prema kojoj bi Zavod imao bolji pregled svojih osiguranika i uvid u ostvareni staž osiguranja.

Trajanje prava na davanje trebalo bi skratiti u odnosu na postojeće rješenje, jer je sada više u funkciji socijale, što znači da veliki broj nezaposlenih ostvaruje pravo na minimalnu naknadu za duži vremenski period, koja ima za cilj povezivanje staža osiguranja do sticanja uslova za penziju.

Visina novčane naknade bi zavisila od visine zarade osiguranika u određenom vremenskom periodu prije prestanka radnog odnosa, u kom slučaju bi se određivao minimalni i maksimalni iznos davanja za slučaj nezaposlenosti.

U novim zakonskim okvirima trebalo bi stvoriti uslove da nezaposleno lice što kraće koristi novčanu naknadu, jer, prema ustaljenoj praksi lica sa evidencije nezaposlenih radije ostaju na evidenciji kod Zavoda uz minimalnu zaštitu koju im pruža novčana naknada i zdravstveno osiguranje, nego što se za određeni period uključuju u proces rada sa izgovorom da taj angažman nije trajno rješenje.

4. PREGLED SUDSKIH SPOROVA

Program za 2008. godinu

Za narednu godinu planirane su aktivnosti na realizaciji i okončanju sudskih sporova čiji se broj permanentno povećava i to iz različitih pravnih osnova.

- Aktiviranje fiducije u određenom broju predmeta, radi naplate duga.
- Dalja realizacija tužbi iz osnova naplate kredita Montenegrobanke i posredstvom Banke za razvoj se očekuje tokom 2008. godine, prinudnim putem ili dobrovoljnom uplatom kreditne obaveze od strane dužnika. Prodaja nepokretnosti stavljenih pod fiduciju ili po izboru povjerioca tj. Zavoda za zapošljavanje.
- Svi postupci koji su pokrenuti tužbama iz osnova transformacije i privatizacije preduzeća, u kojima se Zavod za zapošljavanje Crne Gore pojavljuje u svojstvu tužioca ili tuženog, nalaze se u različitim fazama postupka, i to: pred Privrednim sudovima u Crnoj Gori, zatim po žalbama pred Vrhovnim sudom Crne Gore ili po reviziji i drugim vanrednim pravnim sredstvima, takođe pred Vrhovnim sudom Crne Gore.
- Nastavak postupka po tužbama iz osnova poništaja ugovora o prodaji akcija – akcionarskih društava čiji su većinski vlasnici bili fondovi i Zavod.
- Sporovi vođeni iz drugih pravnih osnova će se realizovati tokom 2008. godine i u njima se očekuje pozitivan ishod.

- Kako su po prirodi stvari ovi poslovi trajni, u pojedinim fazama postupka nalaze se pred različitim sudovima i zavise od konačne odluke Vrhovnog i Apelacionog suda Crne Gore, to se u određenom broju slučajeva ne može na potpuno izvjestan način utvrditi konačan ishod.
- U nekim sudskim postupcima aktivnosti traju i po nekoliko godina, tako da se njihov broj ne može sa potpunom izvjesnošću precizirati.

VII MARKETING

Jedna od djelatnosti Zavoda je javno informisanje. Informisanje tzv. ciljnih javnosti ostvaruje se putem stručne pomoći ovlašćenih lica Zavoda, ali i putem štampanih i elektronskih medija, brošura, publikacija, oglasnih tabli i sl.

Program za 2008. godinu

Za realizaciju programskih aktivnosti Zavoda za zapošljavanje veliki značaj ima komunikacija sa ciljnom javnošću. Mediji su kreatori javnog mnjenja, njegovih stavova i mišljenja, tako da će se i u narednom periodu posvetiti velika pažnja ovom segmentu, koristiti svi kanali komunikacije kako bi poruke iz Zavoda došle do ciljnih javnosti do kojih nam je stalo.

Dakle, u narednoj godini planira se intenziviranje aktivnosti. Nastaviće se sa dosadašnjim programima i intenzivirati saradnja sa svim medijima.

Zavod će propagirati privatno preduzetništvo, motivaciju nezaposlenih lica da iniciraju privatni biznis, edukovaće zainteresovane kandidate i kreirati svijest da je budućnost u privatnom preduzetništvu, a da nova radna mjesta otvaraju mala i srednja preduzeća.

S obzirom da Zavod poklanja veliku pažnju programima obuke nezaposlenih, prije svega zbog neusklađene ponude i tražnje na tržištu rada, te deficitarnih i suficitarnih zanimanja na evidenciji nezaposlenih, neophodno je medijski uticati na nezaposlene da prihvate obuku, kako bi shvatili značaj znanja u dobijanju zaposlenja. U cilju popularizacije manje atraktivnih zanimanja, kroz medije će se plasirati informacije o deficitarnim zanimanjima i motivisati nezaposlene da prihvataju programe obuke. Zavod će u vidu brošura, informatora i kataloga informisati i animirati nezaposlene da se uključuju u programe obuke, shodno svojim naklonostima i opredjeljenjima.

Dakle, u 2008. godini Zavod planira da proširi i upotpuni dosadašnje angažovanje u oblasti informisanja ciljnih javnosti. Ovaj angažman će se odnositi na sve medije koji su prisutni na teritoriji Crne Gore, a koji, između ostalog, kroz svoje emisije i članke obrađuju problematiku zapošljavanja i nezaposlenosti. Takođe, kroz štampani materijal u vidu brošura animiraće se nezaposleni da se uključuju u programe obuke, programe javnih radova, sezonskog zapošljavanja itd.

VIII FINANSIJSKI ASPEKT PROGRAMA

Primici Zavoda po izvorima i izdaci po osnovnim namjenama za 2008. godinu utvrđuju se u sljedećim iznosima:

EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	O P I S	I Z N O S
	PRIMICI	30.169.300
	a) OPŠTI PRIHODI – IZ BUDŽETA CRNE GORE	8.316.500
422-4	Za bruto naknade nezaposlenim licima	5.182.800
431-3-4	Za pripravnike po programu Vlade Crne Gore	3.133.700
	b) NAMJENSKI PRIHODI	21.852.800
71	Tekući primici	11.998.800
712-3	Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti	7.484.400
713-6	Ostale takse (zapošljavanje nerezidenata)	4.022.400
715	Ostali prihodi	492.000
715-1	Prihodi od kapitala	252.000
715-5	Ostali prihodi	240.000
72	Primici od prodaje imovine	5.000.000
721-2	Primici od prodaje osnovnih sredstava	0
722-1	Prodaja akcija	5.000.000
73	Primici od otplate kredita i prenijeta sredstva iz prethodne godine	4.854.000
731-3	Primici od otplate kredita za samozapošljavanje	4.854.000
	IZDACI	30.169.300
41	Tekući izdaci	7.628.400

411	Bruto zarade sa doprinosima poslodavca	3.846.600
411-1	Neto zarade	2.236.800
411-2	Porez na zarade	458.400
411-3	Doprinosi na teret zaposlenog	575.700
411-3-1	Doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje	363.600
411-3-2	Doprinos za zdravstveno osiguranje	196.800
411-3-3	Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti	15.300
411-4	Doprinos na teret poslodavca	504.900
411-4-1	Doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje	295.800
411-4-2	Doprinos za zdravstveno osiguranje	180.900
411-4-3	Doprinos za osiguranje od nezaposlenosti	16.500
411-4-4	Ostali doprinosi (sindikati)	11.700
411-5	Opštinski prirez	70.800
412	Ostala lična primanja	816.300
412-1	Naknada za topli obrok	105.600
412-2	Naknada za godišnji odmor	66.600
412-5	Naknada za prevoz	119.100
412-7	Otpremnine	75.000
412-9	Ostale naknade	450.000
413	Rashodi za materijal i usluge	2.569.200
413-1	Rashodi za materijal	353.100
413-1-1	Rashodi za materijal	206.400
413-1-2	Sitan inventar	12.000
413-1-3	Sredstva higijene	10.800
413-1-5	Radna odjeća	20.700
413-1-7	Publikacije, časopisi i glasila	74.400
413-1-9	Ostalo	28.800
413-2	Rashodi za službena putovanja	283.200
413-2-1	Službena putovanja u zemlji	143.100
413-2-2	Službena putovanja u inostranstvu	140.100
413-3	Rashodi za reprezentaciju	127.500
413-3-1	Reprezentacija u zemlji	127.500
413-4	Rashodi za energiju	258.900
413-4-1	Električna energija	193.500
413-4-2	Gorivo	47.700
413-4-3	Ogrijev	6.000
413-4-4	Ostalo	11.700
413-5	Rashodi za telefonske usluge	322.800
413-6	Rashodi za poštanske usluge	168.000
413-7	Bankarske usluge i negativne kursne razlike	142.200

413-7-1	Bankarske usluge	142.200
413-8	Usluge prevoza	6.000
413-9	Ugovorene usluge	907.500
413-9-1	Advokatske i pravne usluge	20.400
413-9-2	Konsultantske usluge, projekti i studije	21.600
413-9-3	Usluge usvršavanja zaposlenih	116.700
413-9-6	Medijske usluge i promotivne aktivnosti	468.300
413-9-8	Osiguranje	124.800
413-9-9	Ostale usluge	155.700
414	Tekuće održavanje	146.400
414-2	Tekuće održavanje građevinskih objekata	89.400
414-3	Tekuće održavanje opreme	57.000
415	Kamate	201.000
415-1	Kamate rezidentima	201.000
415-1-1	Kamate finansijskim institucijama	201.000
415-1-2	Kamate nefinansijskim institucijama	
416	Renta (zakup Golubovci i Tuzi)	34.800
416-1	Zakup objekata	22.800
416-2	Zakup opreme	12.000
418	Ostali izdaci	14.100
418-1	Komunalne naknade	12.000
418-3	Takse	2.100
42	Transferi za socijalnu zaštitu	6.482.800
422-4	Bruto naknade nezaposlenim licima	6.482.800
43	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom sektoru i javnom sektoru	10.362.100
431-3	Transferi pojedincima	10.362.100
431-3-4	Pripravnici po programu Vlade CG	3.133.700
431-3-4	Pripravnici iz sredstava Zavoda	587.400
431-3-5	Priprema radnika i zapošljavanje	6.641.000
44	Kapitalni izdaci	420.000
441	Kapitalni izdaci	420.000
441-3	Izdaci za građevinske objekte	210.000
441-5	Izdaci za opremu	210.000
45	Pozajmice i krediti	4.556.000
451	Pozajmice i krediti	4.556.000

451-3	Pozajmice i krediti pojedincima (za stambenu izgradnju)	390.000
451-5	Ostale pozajmice i krediti (samozapošljavanje)	4.166.000
46	Otplata duga	720.000
461-1	Otplata kredita finansijskim institucijama	720.000